

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM**

MA THỊ NGỌC ÁNH

**NGHIÊN CỨU ĐỀ XUẤT MỘT SỐ NGUỒN SINH
KẾ HỖ TRỢ CỘNG ĐỒNG THAM GIA QUẢN LÝ
RỪNG PHÒNG HỘ TẠI XÃ LƯƠNG BẮNG,
HUYỆN CHỢ ĐỒN, TỈNH BẮC KẠN**

**LUẬN VĂN THẠC SĨ
KHOA HỌC LÂM NGHIỆP**

Thái Nguyên - 2015

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

MA THỊ NGỌC ÁNH

**NGHIÊN CỨU ĐỀ XUẤT MỘT SỐ NGUỒN SINH
KẾ HỖ TRỢ CỘNG ĐỒNG THAM GIA QUẢN LÝ
RỪNG PHÒNG HỘ TẠI XÃ LƯƠNG BẰNG,
HUYỆN CHỢ ĐỒN, TỈNH BẮC KẠN**

Ngành: Lâm học

Mã số: 60.62.02.01

LUẬN VĂN THẠC SĨ
KHOA HỌC LÂM NGHIỆP

Người hướng dẫn khoa học: TS. Lý Văn Trọng

Thái Nguyên - 2015

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu khoa học của bản thân tôi, công trình được thực hiện trong thời gian từ tháng 11 năm 2014 đến tháng 9 năm 2015. Các số liệu và kết quả nghiên cứu trình bày trong luận văn là hoàn toàn trung thực và chưa được công bố trong bất kỳ công trình nào khác nếu có gì sai tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm.

Thái Nguyên, 2015

Tác giả

Ma Thị Ngọc Ánh

LỜI CẢM ƠN

Luận văn này được hoàn thành tại Trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên theo chương trình đào tạo cao học chuyên ngành Lâm học khóa 21 (2014 - 2015).

Trong quá trình thực hiện và hoàn thành luận văn tác giả đã nhận được sự quan tâm giúp đỡ của Ban giám hiệu, các thầy, cô giáo trường Đại học Nông Lâm Thái Nguyên các bạn bè đồng nghiệp và các cán bộ địa phương nơi tác giả thực hiện nghiên cứu. Nhân dịp này tác giả xin chân thành cảm ơn về sự giúp đỡ hiệu quả đó.

Trước tiên, tác giả xin đặc biệt cảm ơn thầy TS. Lý Văn Trọng hướng dẫn khoa học đã tận tình giúp đỡ tôi trong quá trình thực hiện luận văn này.

Xin chân thành cảm ơn lãnh đạo, cán bộ thuộc Hạt kiểm lâm huyện Chợ Đồn, UBND và người dân xã Lương Bằng đã hết mực giúp đỡ tác giả trong quá trình nghiên cứu. Tôi cũng xin cam đoan số liệu thu thập, kết quả nghiên cứu là trung thực và được trích dẫn rõ ràng.

Xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, 2015

Tác giả

Ma Thị Ngọc Ánh

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC.....	iii
DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT	vi
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vii
DANH MỤC CÁC HÌNH.....	viii
MỞ ĐẦU.....	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu.....	2
2.1. Mục tiêu chung.....	2
2.2. Mục tiêu cụ thể.....	2
3. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài	3
3.1. Ý nghĩa khoa học	3
3.2. Ý nghĩa trong thực tiễn	3
Chương 1: TỔNG QUAN NGHIÊN CỨU.....	4
1.1. Tổng quan tài liệu nghiên cứu.....	4
1.1.1. Tình hình quản lý, bảo vệ và nghiên cứu về sinh kế từ rừng trên thế giới	4
1.1.1.1. Tình hình quản lý, bảo vệ và phát triển rừng trên thế giới.....	4
1.1.1.2. Tình hình nghiên cứu về nguồn sinh kế từ rừng trên thế giới.....	8
1.1.2. Tình hình quản lý, bảo vệ và nghiên cứu về sinh kế từ rừng ở Việt Nam	10
1.1.2.1. Tình hình quản lý, bảo vệ và phát triển rừng ở Việt Nam	10
1.1.2.2. Tình hình nghiên cứu về sinh kế cho người vùng núi sống gần rừng ở Việt Nam.....	17
1.2. Tổng quan về khu vực nghiên cứu	31
1.2.1. Đặc điểm điều kiện tự nhiên	31
1.2.1.1. Vị trí địa lý, ranh giới, diện tích địa hình, địa chất	31
1.2.1.2. Đặc điểm, khí hậu, thủy văn	31
1.2.2. Đặc điểm kinh tế - xã hội	32
1.2.2.1. Sản xuất nông, lâm nghiệp:.....	32

1.2.2.2. Lĩnh vực văn hoá - xã hội	35
Chương 2: NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU.....	38
2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu.....	38
2.1.1. Đối tượng nghiên cứu.....	38
2.1.2. Phạm vi nghiên cứu.....	38
2.2. Nội dung nghiên cứu.....	38
2.3. Phương pháp nghiên cứu.....	38
2.3.1. Phương pháp thu thập số liệu.....	38
2.3.2. Phương pháp tiếp cận chung	41
2.3.3. Phương pháp nghiên cứu tham vấn hiện trường	41
2.3.4. Hệ thống chỉ tiêu phân tích đánh giá.....	42
Chương 3: KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN.....	44
3.1. Thực trạng rừng và công tác quản lý, bảo vệ rừng phòng hộ tại xã Lương Bằng, huyện Chợ Đồn, tỉnh Bắc Kạn	44
3.1.1. Hiện Trạng rừng và đất lâm nghiệp tại xã Lương Bằng	44
3.1.2. Tình hình giao khoán, quản lý sử dụng rừng và đất lâm nghiệp cho các thành phần kinh tế	46
3.1.2.1. Tình hình giao khoán đất lâm nghiệp chung của xã Lương bằng.....	46
3.1.2.2. Tình hình giao khoán đất rừng phòng hộ của xã Lương bằng	47
3.1.2.3. Những thuận lợi, khó khăn trong công tác quản lý, bảo vệ và phát triển rừng ở xã Lương Bằng, huyện Chợ đồn, tỉnh Bắc Kạn.....	50
3.2. Hiện trạng khả năng kinh tế và các nguồn sinh kế của cộng Đồng tại Bản Đố, xã Lương Bằng, huyện Chợ Đồn, tỉnh Bắc Kạn.....	51
3.2.1. Khả năng về kinh tế của các hộ điều tra tại Bản Đố, xã Lương Bằng.....	51
3.2.2. Các nguồn thu từ rừng phòng hộ tại thôn Bản Đố, xã Lương Bằng.....	52
3.2.2.1. Nguồn thu từ rừng phòng hộ của các hộ điều tra.....	52
3.2.2.2. Hiện trạng hưởng lợi từ rừng phòng hộ của người dân nhận khoán.....	53
3.2.2.3. Tổng hợp các ý kiến của người dân địa phương về việc hưởng lợi từ quản lý bảo vệ rừng phòng hộ.....	54
3.3. Đề xuất một số nguồn sinh kế phù hợp giúp người dân cải thiện và phát triển đời sống kinh tế tại địa bàn nghiên cứu	54

3.3.1. Đề xuất hưởng lợi ích về công tác nhận khoán rừng phòng hộ	55
3.3.2. Khai thác tận dụng gỗ và lâm sản ngoài gỗ	56
3.3.3. Đề xuất trồng và phát triển một số loài cây LSNG, dược liệu, cây ăn quả dưới tán để tăng thu nhập cho người dân.....	56
3.3.3.1. Thực trạng gây trồng các loài cây LSNG tại khu vực nghiên cứu.....	57
3.4. Đề xuất giải pháp thực hiện một cách hiệu quả giúp người dân bảo vệ và phát triển rừng phòng hộ bền vững	64
3.4.1. Một số tồn tại, hạn chế, yếu kém về quản lý sử dụng rừng ở xã Lương Bằng, huyện Chợ Đồn	64
3.4.1.1. Tồn tại, hạn chế, yếu kém và nguyên nhân về quản lý bảo vệ rừng trên địa bàn xã Lương Bằng	64
3.4.2. Đề xuất một số giải pháp nhằm nâng cao công tác quản lý, bảo vệ và phát triển rừng	66
3.4.2.1. Các giải pháp chung	66
3.4.2.2 Các giải pháp cụ thể thực hiện công tác quản lý bảo vệ và phát triển rừng phòng hộ đầu nguồn trên địa bàn	67
3.4.3. Đề xuất những giải pháp để phát triển LSNG có giá trị, có tiềm năng hỗ trợ cho sinh kế cộng đồng tại thôn bản đó.....	68
3.4.3.1. Giải pháp về chính sách	69
3.4.3.2. Giải pháp về kỹ thuật	70
3.4.3.3. Giải pháp thực hiện và quản lý	72
3.4.4. Giải pháp về khai thác gỗ và lâm sản ngoài gỗ.....	72
KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ.....	77
1. Kết luận	77
2. Kiến nghị.....	78
TÀI LIỆU THAM KHẢO	
I. Tài liệu tiếng Việt	
II. Tài liệu tiếng Anh	
PHỤ LỤC	

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

CIFOR	: Trung tâm nghiên cứu lâm nghiệp
PRA	: Đánh giá nông thôn có sự tham gia
NL	: Lâm nghiệp
NN&PTNT	: Nông nghiệp và phát triển nông thôn
LSNG	: Lâm sản ngoài gỗ
UBND	: Ủy ban nhân dân
KNL	: Khuyến nông lâm
KL	: Khuyến lâm
GDGR	: Giao đất giao rừng
LNXH	: Lâm nghiệp xã hội
HTX	: Hợp tác xã
LTQD	: Lâm trường quốc doanh
BQL	: Ban quản lý
RSX	: Rừng sản xuất
RPH	: Rừng phòng hộ
RDD	: Rừng đặc dụng
PDT	: Phát triển công nghệ có sự tham gia
VQG	: Vườn quốc gia
ĐDSH	: Đa dạng sinh học

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Diễn biến diện tích rừng toàn quốc qua các thời kỳ.....	16
Bảng 3.1. Hiện trạng rừng và đất rừng của xã Lương Bằng.....	44
Bảng 3.2. Diện tích các loại rừng và đất lâm nghiệp phân theo mục đích sử dụng Xã Lương Bằng.....	45
Bảng 3.3. Rừng và đất lâm nghiệp phân theo chủ quản lý của xã Lương Bằng.....	46
Bảng 3.4. Đất lâm nghiệp (có RPH) do 30 hộ có diện tích RPH lớn nhất tại thôn Bản Đó, xã Lương Bằng nhận khoán.....	48
Bảng 3.5. Đánh giá kinh tế của 30 hộ tham gia phỏng vấn.....	51
Bảng 3.6. Nguồn thu (bằng tiền mặt) từ giữ RPH của 30 hộ được phỏng vấn tại thôn Bản Đó, xã Lương Bằng.....	52
Bảng 3.7. Số hộ được hưởng lợi ích từ rừng phòng hộ đem lại trong 30 hộ điều tra	53
Bảng 3.8. Các ý kiến đề xuất về nhận khoán RPH từ 30 hộ tại Bản Đó.....	55
Bảng 3.9. Các loài cây LSNG giá trị kinh tế được thường sử dụng làm thực phẩm có phân bố tự nhiên tại khu vực nghiên cứu	58
Bảng 3.10. Các loài cây LSNG giá trị kinh tế thường sử dụng làm thực phẩm đang được gây trồng tại khu vực nghiên cứu.....	59
Bảng 3.11 Xếp hạng ưu tiên cơ cấu cây trồng LSNG dùng làm thực phẩm, dược liệu của thôn bản đó do người dân đề xuất.....	60

DANH MỤC CÁC HÌNH

Hình 1.1: Cơ cấu diện tích 3 loại rừng năm 2002 và 2011	14
Hình 1.2. Sơ đồ khái quát hóa các chính sách hưởng lợi từ rừng phòng hộ áp dụng cho đối tượng là hộ gia đình và cộng đồng	29
Hình 2.1: Phương pháp nghiên cứu tham vấn và kiểm tra chéo thông tin	41
Hình 3.1: Ảnh rừng phòng hộ ở Bản Đố, xã Lương Bằng.....	49
Hình 3.2: Phỏng vấn theo Bảng hỏi tại thôn bản đố	60
Hình 3.3: Rau bò khai	62
Hình 3.4: Rau gai	63